

O TOM, CO VÁM JÁ NYNÍ IDĚM ROZPŘÁVAŤ, NEVÍ ani ta striga, co už sedmkrát na Tokajském hradovišti na rákoši¹ byla. – Byl jednou jeden otec, a ten otec měl jednoho syna, kterého jmenovali „Něbojsa“, – protože neznal, co je strach. – Jak mu kdo povídal, že tam nebo onde máce², hned tam šel, i byt' o půlnoci bylo. – Ať slyšel sebestrašlivější věci povídat, při nichž jiným vlasy hore vstávaly, on se tomu smál; a mohli ho postavit kam chtěli, do pustých kostelů, do kostnic, k šibenícím, všady šel beze strachu. – Jednou napadlo mu zkusiti světa. „Keď tuto takej veci niet, čo by ma prestrašilo, puojdĕm svetom a něodpočiniem, pokiaľ něskúsim, čo je to báť sa,“ – povídal si a také hned úmysl svůj otcí oznámil. – Otec syna svého velmi miloval, a nemilo mu bylo, že chce do světa odejíti. Báł se, aby ho smělost ku zkáze nepřivedla, a protož odvracel ho od cesty. Slíbil mu, že ho naučí báti se, aby jen doma zůstal. – „Tak sa vám to něpodarí, otĕc,“ řekl mu Něbojsa. – „No, keď ta něnaučím, potom choď do sveta; prepustím ta.“ – Zůstalo při tom; syn čekal, kterak ho bude učiti otec báti se. Otec šel se poraditi s kostelníkem, co by udĕlati měl, aby syn báti se naučil. – Slíbil mnoho peněz za to, jestli by se kostelníkovi podařilo něco vymysliti, čeho by syn se bál.

„Eh, to ja ľahko spravím. Len ho dnĕš večer ku mnĕ pošlitĕ, veď uvidítĕ, že ho tak nastraším, čo mu hor koncom vlasy vstávať budú. Muožitĕ verit', že sa mu odněchce do sveta ist',“ – řekl kostelník.

Otec šel potĕšen domů a večír pozdě poslal syna ke kostelníku. – Ten zatím vzal mrtvé tělo z kostnice, vylezl na věž a přivázal je na zvonovou váhu; když Něbojsa přišel a kostelníka se ptal, co mu dá za práci, že je od otce k němu poslán,

¹ Snĕmu.   ² Mátá – něco straší, mát ohá – strašidlo.

tu ho žádal kostelník, aby šel místo zvoníka devátou hodinu odzvoniti, že je zvoník chorý.

„Čože by som nie, veru vďačne,“ řekl Něbojsa, a hned také do zvonice lezl. – Tma bylo v zvonici, že sotva pod zvony se domakal. – Hmatal po provaze a nahmátl spolu i studené nohy, a hmataje dále, cítil pod rukama lidské tělo, visící na váze zvonu. – „Kýho paroma,“ vzkřikl Něbojsa, „keď si chorý, prečo nëležíš na peci; tu sa ti ešte na váhu vytára, a zvon ani len pohnúť nĕmuože. Hybaj dolu!“ – Myslel šuhaj, že to chorý zvoník, když ten ale ani slova nepromluvil, ani se nepohnul, tu se domrzl. Napomenuv zvoníka, aby se držel pevně, začal zvoniti. – Tĕlo houpalo se a měsíček skrze skulinu zasvítil; Něbojsa vidĕl ssinavé tělo a přestal zvonit. „No dolu že choď a zvon pust,“ volal naň, „hádam ťa i ruky bolia.“ – Když ale zase žádnou odpověď nedostal a tělo se nehýbalo, odešel mrzut se zvonice, řka domnělému zvoníku: „Keď nĕchceš, zostaň tu, nĕdbám, hoc sa aj strepeš³.“

„Čo tam, akože sa ti vodilo?“ – pťal se ho kostelník, jak k němu vešel.

„I horká, čo by sa mi malo vodiť, ten blázon zvonár chorý sa na zvon vydriapal a nĕchce dolu ísť. Tak som sa i kus namrzl a nahal som ho viseť.“

„Dobre, dobre, ďakujem ti za poslúženia, ale by si dobre urobil, keby si aj zajtra prišol, mal by som ti dačo naručiť“ – řekl mu kostelník. Něbojsa přislíbil, že přijde, a odešel domů. Otec čekal ho dychtivě, myslel, že už ví, co je strach, a Něbojsa nemĕl o strachu ani pojmu. – Druhý večer přichystal kostelník do kostela rakev, svíce a vše, co k mrtvému tělu příslušno. Potom poručil ženĕ své, aby šuhajovi, až přijde, řekla, by šel hlídati do půlnoci mrtvé tělo do kostela, od půlnoci že bude on hlídati, že si zatím lehl. – Potom když setmělo se, šel do kostela, zabílil si tvář, zabalil se do bílé plachty a lehl si do rakve. – Nedlouho potom přišel Něbojsa; podíval

³ Byť jsi i spadl.

se na mrtvé tělo, sedl k němu, chvílemi vstal, chodil po kostele, a zase sedl. – Tu když odbila jedenáctá, domnělý umrlec se v rakvi posadil. – „Čože mňa tu nĕpokojíš? Sem ľahni na moje miesto, síce zdravý nĕodídĕš.“

„Nože no, čože si? Ľahni len ty, ja s mrtvými niĕ nĕmám“ – odpovĕdĕl mu Nĕbojsa; – umrlec ale pomalu vstával a ruce proti ŕuhajovi vztahoval. – „Strela ŕa metala! – Mnĕ sa vidí, že si sa s tým svetom dobre nĕrozžehnal, muožem ti preto pripinok dať.“ – To ŕka zdvihl Nĕbojsa fokoš⁴ a třískl domnělého umrlce pĕs hlavu, že se do rakve potácel. – Tu bila dvanáctá, a Nĕbojsa zavĕrel kostel a klíč donesl kostelníkové. – „Akože sa vám tam vodilo?“ ptala se ho žena. – „Nuž veru dobre, hiba velmi som sa pohnĕval na toho mĕrtveho. Lebo sa raz začal hniedzit, hore sa dvíhal a mňa na druhý svet chcel volať. Tak ma dopajedil, že som ho tresk po hlave; ŕak sa mu odnĕchce vstávať.“ – Nato odešl Nĕbojsa domŭ a žena běžela do kostela, kde muž omráĕen v rakvi ležel; sotva že ho vzkĕrísila. Odĕrkl se uĕiti dĕle ŕuhaje báti se. –

Když vidĕl otec, že syn báti se nenauĕí a svĕta se odĕrci nechce, vypravil ho, jak nejlepší mohl, a Nĕbojsa dal se na pochod. Kolik dní cestoval uŕ, a vŕdy jen tmavým, háštrovým⁵ lesem; pĕs grúnĕ⁶ a úboĕí lezl, pod ohromné zápole⁷, pĕs bažiny se brodil, na cúďĕnice⁸, na poľany⁹, na valašské luby¹⁰ pĕišel, ale o ĕlovĕku ani památky; jen mrmlání medvĕda slyšel a zpĕv ptactva. – Stravu, co matka mu s sebou dala, chľĕb, oštiepky¹¹, slaninu, vŕe již strávil; a musel žíviti se ĕuĕoriedkami¹², malinami, jak medvĕd, když mu je zle. – Již se bál, že bude muset v tom lese snad zahynouti. Tu jednou vyšel na vysokou hoľu¹³ a kolkolem se ohlížel, zdali jakou dĕdinu, hrad nebo dvorec uvidí. Ale nevidĕl niĕehož; vyšplhal se tedy na vysoký dub. S toho kolkolem se ohlížeje,

⁴ Hŭl s ŕezelnou sekĕrkou. ⁵ Jedlovým, háštra jedle (gemer.). ⁶ Stránĕ.

⁷ Pĕvislé balvany skal. ⁸ ĕistiny. ⁹ Louky na vysokých vrchách, kde valašské koliby bývají. ¹⁰ Obydlí valachŭ. ¹¹ Syrce ovĕí. ¹² Borŭvky. ¹³ Alpa.

v jednom údolí viděl cosi stavení podobného. – I dobře si pamatoval, v kterou to bylo stranu, a když dolů slezl, v tu stranu se dal. Ale musel ještě mnoho pyrtí¹⁴ prolézt, než přišel do onoho údolí. – Tam ale viděl před sebou pěkný hrad; nerozmýšlel se dlouho i vešel do brány. Ale ve dvoře nikoho – ani v pitvoru¹⁵, ani v jizbách. Všude jako v hrobě. – Celý hrad šuhaj prošel, živé duše nenašel; ale v nejozdobnější světnici našel stolek pokrytý ubrusem a na něm čerstvě vařená jídla a láhev vína. – „I veru že si mi uhovel, kdokoľvek si,“ pravil Něbojsa, a zasednuv k stolu, jedl a pil dovůle a velmi si bláhal¹⁶, že se mu tak dobře daří. – Když se byl najedl, ohlížel se po světnici a tu viděl, že tam také jedno čisté lože přichystáno; bylo mu to velice divné, a myslel, že přece někdo v zámku být musí, kdo mu takto lahodí a za vuolou idě. A protož ještě jednou pustil se do hledání. – Když tak sem a tam chodil, viděl dvířka, jež dříve nepozoroval; i otevřel je a před sebou spatřil utěšenou zahradu. – I zachtělo se mu na zahradu se podívati, a také hned šel, by si ji prohlídl; – bylo v ní překrásných květin i stromů, ale jako v zámku, tak i tam nebylo živé duše. – Konečně došel k malému jezeru, a hle! – Uprostřed jezera viděl obraz krásné panny, ale bohužel byla po paží ve vodě zamorena a zakleta. Něbojsa nemohl s její tváře oči spustit a pravil k ní: „Krásna panno, pod' von z toho jazera a buď mi v mojej samotnosti za tovariškyňu!“ – Na to ona mu odpověděla:

„Milý šuhaj, němožno mi je k těbe príst.“ – „Nuž a prečo? Či ty už dávno sa tak trápiš? – A čože za príčina, že si na to prišla? – Kdože o teba starost má? A prečože v tom zámku ľudia nebývajú?“ – ptal se jí šuhaj.

Na to zase panna takto povídala: „Muoj otč bol v tomto kraji kráľom, a ešťa teraz za Čiernym morom medzi troma vrchy kraluje. Pokiaľ tu býval, oborili sa na něho druhí kráľovia a všetko mu odobrali krem toho samotnieho zámku.

¹⁴ Lesní cesty, myslivcům jen známé. ¹⁵ Předsín (Vorhaus). ¹⁶ Liboval.

Nedlho potom dvanásť pekelných potvor prišlo, tohoto zámku sa zmocnily a mojich rodičov na zkažu obrátiť chcely; ale že muoj otec i moja mať kráľouskuo pomazania prijali, tie potvory škodiť im nĕmohly. Len mĕna jedinkú ako nĕpomazanú do veľkej kliatby položily. Ach už dvanásť rokou minulo, čo tu trpím, a nik je nie vstave mĕna vyslobodiť.“

„Ach nĕbožiatko!“ pravil šuhaj, „nuž v čomže tá tvoja kliatba záleží a jakože by bolo možno tĕba vymeniť a vyslobodiť? Ja rád ošanujem¹⁷ pre tĕba i život svoj.“

S veľkou radostí to Kniaga¹⁸ poslouchala a hned mu vyrozprávĕla, co by k jejímú osvobození vykonati mĕl, řkouc mu takto: „Muoju drahý priateľ! Ak mĕna ty ztadĕto vyslobodiť chceš, za tri dni každý dĕň jednu hodinu veľiké muky podstúpiť musíš. Ak mĕna vymeniš, i zámok od kliatby vyslobodiš, ale ak sa ti nĕpodarí, ty za ten pokrm a nápoj, čo si užil, vlastným životom zaplatíš, ako sa to i druhým pred tĕbou stalo. Ale ja mám dúfania, že obstojíš, ak len trpezlivo vsetko podstúpiš, čo nasledovať budeš. Ak sa na to podberieš, hnĕď dnĕš navečer vsetky tie pekelnie potvory k tĕbe prídu a budú ťa najprú pekne vítať, ty ale na jejich reči ani slova nĕodpovedaj. Keď uvidia, že im nĕodpovedáš, chytia sa do tĕba, budú ťa chcieť skántriť¹⁹, ale sa ty nĕpreľakni, ani slova nĕpovedz a mečom ich rúb. – Keď udĕří hodina, prestanú ťa mučiť, odídu preč, a ty na tú postĕľ si ľahni, nad ktorou jeden pohár visí. Vezmi si z toho pohárika masti, potri sa ňou a v tom okamžení uzdravený budeš. A to urob, koľkokoľvek²⁰ rás ťa mučiť budú.“

„Vsetko, vsetko, čo koľvek kážeš, pre tĕba podstúpim. Boh mi bud' na pomoci!“ pravil šuhaj a s tím odebral se od té zakleté knĕžny. – Navrátiv se do své jizby, sedl k pripravenej chutnej večeri a beze strachu jedl a popíjel. Po večeri zapálil si pipku²¹ a čekal na určenou hodinu. Okolo jedenácté strhne se v zámku strašlivý třesk a buchot, jako by se celý zámek

¹⁷ Postrádám. ¹⁸ Knĕžna. ¹⁹ Zniči.. ²⁰ Kolikrátkoli. ²¹ Dýmku.

propadnouti měl. Šuhaj skočil, připjal si meč, potom čekal, co se bude dále dít. Tu po malé chvíli vhrnulo se do jizby všech těch dvanácte potvor, jsouce velikými kyjany ozbrojeny. První měla jednu lví hlavu, druhá dvě, třetí tři, a tak to šlo výše; ta dvanáctá dvanácte lvích hlav měla. Nejprv ho pěkně vítaly, všeliké otázky mu zavdávaly, ale potom na něho zaskakovat začínaly.

„Či si to ty ten, čo našu moc a naše kráľoustvo podvrátiť chceš? Či sa ty smieš na to dávať, že Kniagu z našich rúk vyslobodíš? Hu hu, hu hu, ty neujdeš našich rúk, tu tvoje kosti rozhádzeme a dodrvíme, hu hu, hu hu!“

Šuhaj oněměl jako ryba. Všechny potvory nad tím mlčením se polekaly, neboť to držely za planý znak²². Tu se ale náhle šuhaj rozpajeden²³ pustil mezi ně a rúbal do nich, pokud jen vládnul. Konečně ale ztlučen od jich kyjanů, umdléval; vtom uhodila dvanáctá hodina, potvory svoji moc ztratily a pryč odešly, poberouce s sebou těch, které byl Něbojsa pobil. Šuhaj potřel si tělo mastí z poháru, a jak mu bylo předpovědíno, tak se i stalo, v té chvíli ozdravěl. – Potom lehnuv na lože, usnul a spal do bílého dne.

Sotva ráno svítlo a Něbojsa se prebral²⁴, už ho jídlo na pokrytém stolku čekalo. Ihned s chutí si zajedl. – První jeho myšlénka byla podívati se do zahrady a kněžnu navštívit. Velmi se podivil, vida ji po pas nad vodou osvobozenou. Za čas ani promluvit nemohl, tak se do její krásy zahleděl. Její pěkné belasie²⁵ oči, zlaté vlasy, po bílém hrdle a prsech spuštěné, tak ho omámily, že nevěděl, co má dělati. – I ona se naň podívala mile, a tvář její byla mnohem jasnější než před tím dnem.

„Moja utěšená krása, poď do mojich rúk, na moje prse!“ – volal na ni Něbojsa.

„To mi ešte nemožno,“ odpoveděla kněžna, „ale ako vidíš, dněs som oveľa slobodnejšia ako posiaľ. Keď ty chceš, aby

²² Za špatné znamení. ²³ Rozzloben. ²⁴ Probudil. ²⁵ Modré jako nebe.

ja z toho miesta k tebe vyšla, ešte dva večery v mukách prežiť musíš.“

„Čokoľvek podstúpiť musím pre teba, to milerád podstúpim, aj muoj život za teba položím,“ zvolal šuhaj.

Tak hovořili a jeden druhého těšili až do mraku; Něbojsa nechal svou milou kněžnu v jezeře a odešel od ní, jako by mu bylo síly přibylo.

V světnici ho již zase večere očekávala. Rezko²⁶ povečeřel, ale když se ta nešťastná hodina blížila, začínal býti zkomoucen. Vidělo se mu, jako by po jeho chrbtě mrauce hniezda robili²⁷.

Raz se začnou hosté hrnouti a jako první, tak i druhýkrát začali k němu přívětivě hovořiti a všelicos se ho vyptávali. – On ale stál jako stěna, potom ale vytáhnuv meč, začal jich česat. – Ani jeden z nich se k němu nepřiblížil, aby jim nebyl odtal nos, ucho nebo hlavu. Čím dále to ale trvalo, tím více i síly jeho slábly; potvory zpozorujíce, že ochabuje, obstály ho, schytly a do jedné velké paloty²⁸ odvedly. Tam vzaly měch, šuhaje nadúchaly²⁹, že se div nerozpuknul, a pak jím mezi sebou metaly a kyjemi ho odrážely, jako by na loptu³⁰ hrály. Byly by ho jistě i zabily, kdyby nebyla udeřila dvanáctá. Potvory zmizely, zanechavše Něbojsa polomrtvého na zemi ležeti.

„Akože sa ja k mojmu poháru dopravím!“ vzdychl si šuhaj – ale přece se pomalu vláčel, až se k svému loži a poháru dovlékl. Jak si rány namazal, hned byl zdráv. Lehl na odpočinek a ráno čerstvý zase vstal. První jeho chůze byla do zahrady, kněžnu navštívit. Tato uradovaná a veselá rámež proti němu rozpjala; již na samém vrchu vody stála jako na suchu. „Pod', pod', duša sladká, do mojho náručia!“ zvolal netrpělivě.

„To urobiť němuožem, muoj jedinký priateľ, lebo moje

²⁶ Rychle, hbitě.   ²⁷ Hřbetě mravenci hnízda dělali.   ²⁸ Síně.   ²⁹ Naduli.

³⁰ Míč.

nohy sú ešte na vrch vody prikovanie,“ odpoveděla ona. Tu tedy jeden druhému žaloval, jeden druhého potěšoval a napomínal k setrvání až do konce. Kniaga mu nevěděla jak děkovati, že ji svobodí, a Něbojsa nemohl se na krásu její dosti nahleděti do večera.

Do své jizby v ustanovený čas šuhaj se navrátil. Na stole připravená jídla netěšila ho, duši jeho obklíčoval strach, věděl, že bude zajisté strašně mučen. – S večerem se začalo mračiti, blýskati a strašná hrmavica se přihnala; celý zámek se třásl jako síto. V jedenácte hodin přihnaly se potvory a veliký rožeň s sebou přivlékly. Něbojsa se ulekl. – Vítaly ho jako předešle, přívětivě s ním hovořily, na všelicos se ho vyptávaly, ale když jim na vše neodpověděl, jako zběsilé se do něho pustily. – Než i on se udatně bránil a tak meč jeho do nich sekal jako do kapusty³¹, až se jich hlavy po světnici kutálely. Jak se tak bránil, meč se mu zlomil; tu ho tři největší potvory uchytily, a že ho na ten rožeň napíchnou a upekou. Byly by to i udělaly, ale vtom udeřila dvanáctá, potvory moc ztratily, klíče od zámku oddaly a pryč ze zámku zmizely, by se více nevrátily.

Něbojsa sláb, ubit, jak se pomastil, na odpočinek odešel a do bílého rána spal. Ráno pak občerstven do zahrady k své osvobozené kněžně pospíchal.

Zdaleka již viděl ji velmi nádherně a slavně oblečenou po jezeře choditi.

„Skončil som, čo mi bolo naručeno, teraz podť, zabudni³² na tvoju kliatbu i muky!“ volal na ni zdaleka.

„Milerada,“ odpoveděla Kniaga, a radostně k němu běžíc, objímala ho a zlíbala. „Do večnieho vezenia som bola odsúdzaná,“ pravila dále, „těbe ďakujem za svoje vysloboděnie. Za túto vernú lásku, ktorú si mi dosvedčil, nemám ti čo inšie dať, sama seba sa těbe dávam. Na svedectvo, že ja chcem a budem večně tvoja, tento biely ručník³³, na ktorom moje

³¹ Zelí. ³² Zapomeň. ³³ Šátek.

meno zlatými literami vyšítuo, ti darujem. Len to mi ešte prisľúb, že ma najprú k mojmu otcovi odvedieš, a potom budem naveky tvoja.“ Nĕbojsa svoji milovanou knĕžnu za pravou ruku uchoпил a slĕbil jí, že nikdy jinou mimo ji za ženu míti nechce a jen ji že milovati bude do smrti. – Takto rozmlouvajíce šli do zámku. Tu našli velmi mnoho lidí, kteří též s knĕžnou od klatby vysvobozeni byli. Všickni se nad touto promĕnou radovali, Nĕbojsa co svého osvoboditele žehnali a do služby se dávali. – Tak se stal Nĕbojsa velkým pánem, měl zámek, poddané a krásnou verenicu³⁴.

Za nedlouhý čas potom umínil si šuhaj žádost knĕžny vyplniti a k otci jejímu ji zavésti. Připravili se tedy a s celým komonstvem na cestu se vydali. – Byli veselí a šťastní – ale že jim to štěstí dlouho netrvalo. – Čtvrtý den cesty se končil a oni přišli na noc do jednoho tmavého lesa. „Eh,“ povídá Nĕbojsa, „musím ti ja lepší miesto vyhladať; tu musí byť dakdĕ voláka³⁵ čistinka, kdĕ by sme si alespoň ohníka naklást mohli. Ty ma len tu čakaj, ja sa idĕm málo poobzerat a potom ti s výpovedou prídĕm.“ S těmi slovy odešel.

Dlouho se toulal po tom lese, až vyšel na sám vrch, odkudž vidĕl krásnou zahradu; i obrátil se hned k ní, a čím blíže šel, tím se mu krásnější zdála. Vidĕl v ní překrásné kvĕty, ale bál se dovnitř vejíti. Konečně mu to ale přece nedalo, osměliv se, dvĕře otevřel a dovnitř se vkradl. – Jak se tam prochází, tu znenadání vidí za sebou tři pěkná děvčata. Nebylo mu ani tak ani tak – jen se rychle do nejkrásnějších hustých růží utulil, domnívaje se, kdyby ho zhlédly, že by zle obstál. – Jak ty děvčata okolo něho šly, praví nejstarší: „Hladťĕže, sestry moje, tu volačo musí být, či nĕvidítĕ, ako sa celý ružový ker trasie?“ – „Kdože by tu bol, šak tu nikdo nĕchodí,“ poví druhá.

„Ba veru sa tu dačo hýbe!“ – zvolá třetí. – Rozhrnuly listí a tu našly Nĕbojsa. Pěknĕ ho vyvolaly ven, vzaly mezi sebe

³⁴ Zaslíbenou nevěstu.   ³⁵ Kdesi nějaká.

a do zámku si ho odvedly. V tom zámku bydlela ježibaba³⁶ a to byly její tři dcery. Něbojsa i ježibabě i jejím dcerám se zalíbil, byl člověk pěkné postavy, i uradily se mezi sebou, že ho k tomu přivedou, aby si jednu z nich vzal, a dříve že nepopustí, dokud by se jim nezaslíbil. Začaly ho přemlouvati, prositi, hroziti, ale vidouce, že ničeho s ním nesvedou, zavřely ho do temnice³⁷; tam ho žízní a hladem trápily. – Mezitím Kniaga svého ženicha všude hledala a velmi hořkovala; vidouc ale, že se mu zle povoditi muselo, pustila se světem, kam ji oči vedly.

Třetí den i Něbojsa na svobodu pustily, neboť slíbil, že si jednu z ježibab vezme. Ale přece mu nevěřily, a stará ježibaba mu porobila³⁸ tak, že nemohl dále čtvrt hodiny od zámku se vzdáliti, vždy se musel zase vrátit. Zarmoucen přecházel sem tam po dvoře, všechny kouty prohlížel, na vše strany hleděl, jestli by přece snad svoji milou někde spatřil. Ale vše nadarmo – srdce ho bolelo, plakával jako dítě. „Puojděm za ňou, a kde len vo svetě budě, si ju vyhládám“ – myslíval si, ale tato mienka nic mu něosožila³⁹, když se nemohl od zámku vzdáliti. Jako holub jestřábovi, tak on těm bezbožnicím v drápech vězel, nemoha si pomoci. Od toho ustavičného trápení něborák tak upadnul⁴⁰, že nohama zaplétal. Byl ho jen stín.

Jednou jde na procházku k lesu a velmi po cestě svoji ztracenou milou oplakává. Tu přijde jedna múdra žena⁴¹ k němu. „Nuž človeče, čože sa ty tak smútiš?“ ptá se ho ta múdra žena.

„Keby stě veděli, stará matka, čo ma trápi, i vy by stě zaplakali nado mnou,“ odpověděl jí Něbojsa. „Ja viem, čo ti chybí,“ pravila múdra žena, „ale sa len tak nětráp, veď sa to

³⁶ Zlá čarodějnice, jedubaba, která lidem nic dobrého neučiní.

³⁷ Žaláře. ³⁸ Udělala, učarovala. ³⁹ O soh – prospěch. Nic platna nebyla.

⁴⁰ S těla. Zchudl, zhubnul.

⁴¹ Též čarodějnice, ale v dobrém smyslu, která lidem pomáhá.

všetko napraví. Nuž, a či by si preca len rád tú tvoju milú vidieť?“

„Ach, akože vy, stará matka, o mojej milej vietě?“ ptal se udivený Něbojsa.

„Ej, čože by to bola za robota, keby ja to nemala vedieť, čo sa po svetě robí. Len povedz, či by si rád tú tvoju Kniagu vidieť?“

„Eh len jedinký raz by ju rád vidieť, potom nědbám, hoc⁴² i hněď umrem,“ zvolal šuhaj.

„Keď je tak,“ praví usmívajíc se múdra žena, „tú radosť ti ja urobím. Hľa túto zelinku, vlož si ju do ľavej čižmy⁴³ pod slamu a choď prosto na tvoju hospodu⁴⁴. Něboj sa, tvoja gazdina⁴⁵ něbudě viac nad tēbou vlády mať. Aknáhle do domu príděš, hněď sa ježibaba na mačku⁴⁶ spraví a budě na tēba skákať, ale ju ty len ľavou nohou kopni, pospolu sa na kolomaz rozleje. Potom tvoje veci pober a príd ko mně, ja ti cestu ukážem, kdě sa máš obrátiť.“ – Sotva Něbojsa toto naučení vyslechl, hned vše udělal a domů se vracel. – Ještě obdělač byl, už proti němu jedna veliká kočka mroukajíc běžela a hned na něho skákati počala. Ale on ji kopnul a ona se na kolomaz rozlila. Potom svoje věci pobral, a jak mu povědíno bylo, k múdrě ženě se navrátil.

Tato čekala ho a v ústrety mu jdouc pravila: „No, či si tak vykonal, ako som ti kázala?“

„Hej!“ – odpověděl Něbojsa.

„Tak sa němáš čoho bát,“ odpověděla stará; „tá tam zostaně rozliata, kým ja nápravu něurobím. – Teraz choď touto prostrednou cestou, něvykroč ani napravo ani naľavo, len všadě prosto. Príděš k jedniemu vysokiemu vrchu. Do toho vrchu uvidíš porobené stupně a po tých stupňoch puojděš až na samý vrch. Na tom vrchu najděš velikú, krásnu zahradu a v tej zahradě mnoho pekných kvietočkou. Každý kvietok je

⁴² Byt i. ⁴³ Botky. ⁴⁴ Do tvého bytu. Byt někde hospodou. ⁴⁵ Hospodyně

⁴⁶ Kočku.

ale človečou kosťou pritlačený. Ty všetky tie kuostky do jednej jamy snos a dnu zahrab. Ten skutok ti budě k šťastiu slúžiť. Ak ma neposlúchněš, čo ti kážem, něvykonáš, tedy na to príděš, že tvojimi kosťami zase druhie kvety popritískanie budú. Pri tejto robotě pristúpi k tēbe jedna potvora a budě ťa za tvoj skutok chválit, potom sa ťa spýta: Čo za to žiadaš, že si tie kosti snosil a pochoval a kvety od ťažkého vezenia oslobodil? Ty ale ničoho si něžiadaj, len aby ti tá potvora povedala, kdě by tvoja najmilejšia bola. Lebo tá potvora je kráľom nad všetkými štvornohými zvieratmi.“

Něbojsa slíbil, že všecko tak udělá, jak múdra žena praví, a s poděkováním odešel od ní pryč. Šťastně se dostal do té zahrady; jak mu bylo praveno, tak i vše bylo. Posbíral s květin kosti, pochoval do jámy, a kvítky všechny pospolu občerstvily. Když dílo svoje dokončoval, zastíhla ho při tom ona potvora; pochválila jeho práci a konečně se ho ptala: „Čože za to chceš, že si to velké dobroděníe tým kvietkom urobil?“

„Nič inšie, len to, žeby si mi dopomuohol moju stratěnú milú vidieť!“ – odpověděl Něbojsa. – „To sa ti po vuoli staně,“ povídala potvora, „ja hněď mojich poddaných z celého sveta povolám, tí ak ju spáčili⁴⁷, naistě ti oznámia.“ – Po těch slovech uchopil velikou troubu a tak mocně na ni zatroubil, že se zem třásla. Po chvílce rozličná zvěřina se ustanovila. Potvora se od největšího až do nejmenšího vyptávala, čili neviděli někde takovou a takovou osobu? – Ale ani jedno nevědělo čeho povídati. – Nad tím se šuhaj velice zarmoutil. – „Ach, čože ja robiť buděm!“ naříkal si hlasitě. „No, len sa něboj,“ pravila ona potvora, „a budě dobrej náděje. Čo moji poddaní něznajú, to muožu znat ptáci. Odídi tamto do tej drugej zahrady, tam najděš mojho brata, ktorý panuje nad všetkým ptáctvom; – on ti ukáže, ktorou cestou íst máš.“

⁴⁷ Spáčili.

Něbojsa tak udělal, jak mu bylo praveno. Když přišel do zahrady druhé, hned přiběhl k němu bratr oné potvory, ptaje se ho, co chce? – Něbojsa mu předložil svoji žádost. „Rád ja to urobím,“ povídal, „lebo sa to i mně páči⁴⁸, čo si v bratovej zahradě vykonal!“ – a vzav trúbu, tak mocně zatroubil, že se zem otrásla. Po malé chvíli taková síla ptactva přilétala, že se lesy od větru křídel jejich lámaly. – Král se jich hned vyptával, čili neviděli takovou pannu?

„Něvieme o ničom, ani najmenší chýr němuožme povedať“ – byla odpověď.

Něbojsa se všecek zlekl a začal si hrozně naříkati nad svým nešťastným stavem. – Vtom bylo slyšeti nad lesem silný šum – všickni se obrátili v tu stranu, aby viděli, co je, – a hle! V povětrí se k nim nese veliký starý orel. – Král rozhněvaným pozorom⁴⁹ na něho pohlédnuv, strašlivým hlasem ho okřikl: „Ak ty smieš, prekliaty padúch, tak pozdě chodiť, keď ja zatrubím?“ – Ulekl se starý orel a pokorně začal se vymlouvati: „Muoj paně kráľu, ja som za Čierno more jednu pannu prenášal, tam som sa meškať musel; nebolo možno mi skorej⁵⁰ prísť.“ – „A čo to bola za panna?“ ptal se veselejším hned hlasem Něbojsa.

„Je dcéra kráľa čiernomorského“ – řekl orel. „A žije eště?“ ptal se dále uradovaný šuhaj. „Nielen že žije, ale práve teraz k sobášu⁵¹ sa strojí!“ – pravil orel. – Něbojsa zbledl.

„Beda mně, čože mám robiť, ja něšťastný človek! Kdžže sa obrátim? Akže ja tú dlhú cestu vykonám? – Ja budem biedny človek, ak sa vydá moja verenica! – Keby ja len dák čím najskorej tam byť muohol! Muoj drahý orlíčku,“ pravil Něbojsa, obrátě se ve svém trápení k orlovi, „poľutuj ma! Preněs ma za Čierno more. Zmiluj sa nado mnou!“ – „To urobiť němuožem,“ pravil mu orel, „som starý, ja vlády toľko němám, aby ta tam odšikoval.“

Ale Něbojsa nepřestal orla prositi, až mu to konečně orel

⁴⁸ Líbí. ⁴⁹ Zrakem. ⁵⁰ Dříve. ⁵¹ Svatbě.

přislíbil řka: „Keď je tak, ja sa s tobou do cesty pustím; ak sa ti na mori dač prihodí, tomu ty buděš vina, nie ja.“ –

„Eh, orlíčku,“ pravil mu rozveselený šuhaj, „keď nás Boh šťastlivo k mojej milej dopraví, ja sa ti odslúžim. Do úplnej tvojej smrti ťa verně opatrovať budem. A keď zahynieme, nach budě ak budě!“

Po tých slovích poděkoval se Něbojsa králi, sedl na orla a pryč odletěli. – Šťastně přenesl ho orel přes moře, až k městu, kde otec kněžnin bydlel; tam se na zem spustil. Tu Něbojsa srdečně orlovi poděkoval za jeho namahání a ptal se ho, čím by se mu za jeho lásku nejlépe zavděčil. – Odpověděl orel: „Dobrým za dobré. Ty mi na světě nič lepšího urobiť nemožeš ako to, keď tvoj meč vyťahneš a mně hlavu zotneš.“

Něbojsa ulekl se. „Eh, či by som ja to mojmu največšiemu dobrodincovi urobiť muohol? Zachráň Buoh!“

„A ja ťa nepřestanem o to prosit,“ pravil orel, „ja od ťeba večšie dobroděnía mať nemožem. Ba i po mojej smrti sa ti za to odslúžiť chcem, a síce takto: keď mi hlavu odtněš, vyňmi zo mňa srdce a na dvoje rozkroj, ale tak, aby sa na jednom kraji ešte spolu držalo. Potom ho slož, a keď buděš žiadať peniaze, zlato, srebro, drahé kamenie, hneď v mojom srdci všetko najdeš, aknáhle ho roztvoríš.“

Po tých slovích orel hlavu sklonil, čakaje, aby mu ji šuhaj stál, ten ale nechtěl a nechtěl, až konečně, když ho orel velmi prosil, s velikou bolestí mu to udělal. – Když byl mrtev, vyňal mu Něbojsa srdce a vpolo rozkrojil, jak mu byl orel pravil. Žádostiv ale věděti, zdali pravda, že v něm poklady najde, žádal si sto kusů dukátů, a hle – jak srdce rozevřel, bylo v něm, čeho si přál. – Schoval je a pospíchal do města; přijda tam, šel hned do hostince a k stolu zasedl.

„Čože tu nového u vás?“ ptal se hospodského. „Náš král,“ odpověděl hospodský, „vydáva svoju dcéru, ktorá mnoho rokou v jednom zámku zakliata bola. Po celom mestě rozkaz vydal, a tento rozkaz i na všetky brány pribiť kázal, že od

velkej radosti všetkých ľudí na svadbu volá, a kdokoľvek príde, ten nielen jesť, piť a tancovať muože, ale i na každú hodinu dukát dostane na dar.“ – Něbojsa to vyposlechl a hned šest parip⁵² a pěkný koč(ár) koupiti si kázal. I zaopatřil mu to hospodský hned všecko; bylo to nádherné, a on to draze zaplatil. K tomu najmul si čeled, koupil krásné šatstvo pro ně, i pro sebe oděv nádherný. Jak to měl všecko zřízeno, dal po celém městě ohlásiti, že kdo do toho a toho hostince k jistému pánovi přijde, nejen jíst a píti, tanec a muziku míti bude, ale na každou hodinu darem pět dukátů obdrží. – Jak se to rozhlásilo, mnoho lidí královskou svatbu opouštělo a do hostince k němu přicházelo.

Král zaslechna, co se děje, byl žádostiv pána toho viděti, i poslal k němu služebníky s prosbou, by se k němu do královského palácu uponížil. Šuhaj Něbojsa králi odkázal, že hned na poklonu přijde. – Mezitím umínil si, že přemění šat a že se nedá svojí milé hned poznati. Oblékna se do šatů svého služebníka, dal mu svoje řka: „Keď ťa budú za pána uznávať a jako pána ctiť, tedy medzi rečou pýtaj si od kráľa tú milosť, aby tvojemu služebníkovi dovolili s mladou nevestou jeden malý tanec zatancovať.“

Jak do královského palácu vešli, hned panstvo přestrojeného za pána služebníka mezi sebe vzalo, ctili ho a hostili co nejvíce. Naposled i k tanci s nevestou ho ponúkali. – „Ja som na to nie súci,“ povídal služebník, „ale miesto mňa nach dovolia muojmu služebníkovi jeden tanec s mladou nevestou vytancovať.“ – To mu k vůli udělali. – Něbojsa v sluhových šatech k mladé nevěstě přistoupil a k tanci ji pojal. Po tanci zastali a tu Něbojsa před ní bílý šátek, co mu byla darovala, upustil. Kněžna se proň shýbla a poznala, že to na něm její jméno zlatými literami vyšíváné. Ihned se po svém tanečníku ohlížela, ale ten zmizel i se svým služebníkem, by se opět převlékli. Kněžna ale řekla hned králi: „Něbudě to muoj muž,

⁵² Nádherný kůň – paripa.

čo som mu dnes prisahala, ale ten, čo tento ručník stratil!“ – Tu prišiel Něbojsa do palácu, převlečen v nádherný oblek, a nevěsta jak ho zhlédla, vstříc mu běžela, radostí nemohouc ani mluvit. – Naveky se jen bozkali⁵³. – Bylo jásání všude plno, a teprv se slavilo slavné veselí. – Po čase zajel Něbojsa se svou ženou k starým svým rodičům; ti div že neumřeli na místě radostí, když syna viděli, kterého dávno co mrtvého oplakávali.

„Nuž synok, či si sa naučil bát sa?“ – ptal se ho otec.

„Veru sa, otěc, ani čerta z pekla něbojím, ale sa bojím zlej ježibaby!“ odpověděl mu Něbojsa. I vzal si napotom rodiče do svého království a žili blaze až do smrti.⁵⁴

⁵³ Lítbali.

⁵⁴ Jinak se také jmenuje tato pohádka „O Dragomíru“. – Něbojsa je totiž jmenován Dragomírem, jinak se ale zcela shodují.